

ПЕРЕМОЖЕЦЬ ТРОЩІ

[Шкляр В. Троща: роман. – Харків: Книжковий Клуб “Клуб Сімейного Дозвілля”, 2017. – 417 с.]

Новий повстанський роман Василя Шкляра “Троща” вийшов друком наприкінці літа 2017 р., а вже на початку листопада додруковували третій додатковий наклад, а сукупний показник продажів склав 26 тисяч примірників. Це не перший твір В. Шкляра, присвячений боротьбі українських повстанців проти радянської влади. Раніше побачили світ резонансні книжки “Чорний Ворон. Залишенець” та “Маруся”. Однак “Троща” більше, ніж просто історія про боротьбу упівців та червонопогонників. Це роман передусім про перемогу людини над обставинами й над собою. Книжка написана для того, стверджує сам автор, аби показати світові, що українці не змірилися з режимом і продовжують боротьбу, як і раніше. Для головного героя, вояка УПА, війна вже минула, проте боротьба не забулася [1].

Назва роману має символічне значення: “Перед очима тихо несла свої води Стрипа [річка на Тернопільщині. – Н. Г.], яка тут розгалужувалася на два рукави, а довкола, куди не кинь оком, зеленіли зарості молодого очерету, стояли стіни старої сухої тростини, і мабуть тому, це місце у ближніх селах називали трощею. Але нас найбільше тішили в тих очеретах суцільні багна і трясовини, через які більшовики не сунули сюди носа” [2, 11], – знаходимо пояснення на сторінках видання. Зрештою саме у трощі червонопогонники оточили підпільників. Автор надає цьому поняттю ще більшого значення: “Мій герой [Місяць. – Н. Г.] виходить із пастки, перемагаючи саму смерть. І тоді розумієш, що троща – це, крім усього, катастрофа, бійня, яка трощить людські долі й життя. Але якщо ти здатний гідно відповісти найжорстокішим викликам долі, то вийдеш переможцем навіть із пекла” [1].

Справді, доля головного героя “Трощі”, вояка УПА з позивним Місяць, незвичайна. Перше знайомство з ним (а заразом і зав’язка детективної лінії) відбувається 1972-го року на кладовищі, де 50-річний чоловік на свій превеликий подив натрапляє на недавню (!) могилу свого побратима Михайла Тимчака. Місяць бачив його мертвим 1947 р. Тоді Михайла та ще кількох підпільників убили більшовики, а самого Місяця схопили. Тож дата смерті – 1972 – неймовірно дивує героя. Він прагне розгадати таємницю та зрозуміти, хто був зрадником, через якого полягли його товариші-упівці. Поховання роз’ятрило давню рану: на Місяця напливають спогади. “Свої” і “чужі”, дружба та розбрат, кохання і зрада, помилування й помста, свобода й неволя... Перед очима знову розгортаються бої й тривають допити, постають обличчя різних людей, але личина зрадника так і не з’являється.

Після 25 років неволі колишній упівець досить складно звикає до цивільного життя в чужому місті на Сході України, адже чоловік не мав права повертатися до Галичини. Він улаштовується на металургійний завод, якогось вечора знайомиться зі Стефою, виникають почуття, зав’язуються стосунки. Однак минуле не полишає: Місяць досі “бандерівець” для тих, у кого руки по лікоть у крові, а Стефу змушують за ним стежити. Попри все нові життєві перипетії не приносять героєві спокою – він таки хоче дізнатися правду про Михайла Тимчака.

Місяць – позитивний герой, узірець того, як, незважаючи на життєві бурі, можна залишатися вірним другом, як не зрадити собі, навіть коли впродовж років поневірянь у таборах змушують підписувати покаєнну та засуджувати “бандерівців”. Це життєствердний образ і водночас непафосний. Принаймні таким він здається на тлі інших персонажів, чимало з яких викликають неоднозначні почуття. Автор умовно поділив їх на “своїх” та “чужих”, показавши, що і серед так званих своїх траплялися “не свої”. До прикладу, він подає різні погляди на зраду вояка УПА Стодоли. З одного боку, читач засуджує героя через перехід до більшовиків. З другого – Стодоля запевняє себе, кохану Михасю, побратима Міська (його, зрештою, удається “обробити”), що наважився на таке, аби покінчити із кровопролиттям. Мовляв,

відколи перейшов на бік червонопогонників, у селах не впала жодна криївка, не було заарештовано жодного підпільника. “Більшовики тепер до всього ставляться не так, як раніше. До мене приїжджали високі начальники аж із Києва. Вони кажуть, що ОУН припустилася великої помилки в тактиці, тому гине так багато людей. Вони хочуть зупинити кровопролиття” [2, 202], – переконує Стодоля. Ці слова повторює і Михася, перебуваючи на допиті в Організації. Читач не лише захоплюється сюжетом, а й аналізує прочитане. У такий спосіб В. Шкляр порушив складне та неоднозначне питання зради. “Мене давно цікавила анатомія зради, яку легко осуджувати, але ніхто не може сказати, як би він повівся у тій ситуації” [3], – зізнався в одному інтерв’ю письменник. Власне, це й винесено на обкладинку видання: “Зраду можна зрозуміти, але не можна виправдати”.

Чи не найбільшу емпатію викликає вже згадувана Михася, або Волошка – кмітлива красуня-підпільниця. Розповідь героїні бере за живе: часом здається, що вона перебуває не на допиті, а на сповіді. Їй хочеться вірити, співпереживати, її хочеться зрозуміти. Кохання дівчини до хлопця, який раптом стає зрадником, – популярна тема в літературі. Однак Шкляру вдалося вибудувати взаємини Стодоли та Волошки так, що читачеві кортить дізнатися розв’язку, а вона вкрай несподівана. Це найширша любовна лінія “Трощі”, але не єдина. Почуття до Михасі 25 років тому тримав у собі на міцному замку й Місяць, і не лише він: “Сині очі на смаглявому виду – то така, розумієте, рідкість, яка може вивести з рівноваги швидше, ніж каверзне питання” [4, 209]. Тому Шкляр час від часу вплітає “нитки” із цього “любовного клубка” в детективну історію “Трощі”. А раптом хтось із персонажів настільки закоханий у Михасю, що ладний на все?

Ще одна любовна лінія – взаємини сестри Стодоли з Міськом. Марійка також опиняється перед складним вибором, адже спершу її брат і коханий переходять до лав більшовиків, а потім Місько вбиває Стодолю. Чи справді все трапилось саме так – тривалий час загадка для читача. Тим часом дівчині легше зректись свого кохання. Найщасливіші любовні стосунки у Місяця та Стефи, проте вони прийшли лише за 25 років і стали для головного героя винагородою за всі труднощі, які йому довелося подолати.

Василь Шкляр – майстер інтриги не тільки сюжетної, а й композиційної. “Троща” поділена на три частини: “Зрада”, “Слідство”, “Вирок”, кожна з яких має підрозділи. Гортаючи сторінки роману, читач потрапляє то в минуле, то в сьогодення головного героя. Такий нелінійний сюжет посилює інтерес, адже одразу хочеться дізнатися, що трапилось в часи підпілля та чим завершиться нове життя Місяця вже 1970 р. Утім письменник уміє обірвати розповідь на кульмінаційному моменті, далі подає геть іншу історію, повертається знову до першого підрозділу, а потім дивує несподіваною розв’язкою раніше недоказаного. Тож має слухність колега В. Шкляра по письменницькому цеху Т. Федюк, запевняючи: “Василь Шкляр – один із небагатьох теперішніх прозаїків, який вміє писати прозу, знає її закони, є майстром побудови сюжету” [5].

Цей роман, безперечно, заслуговує на увагу, навіть якщо читачам нецікава історія боротьби УПА та більшовиків. Карколомний сюжет, неоднозначні персонажі, розкішна мова твору не розчарують. “Троща” сповнена драматизму, екшену, неочікуваних ходів і поворотів, як і попередні твори В. Шкляра, не відпускає читача від перших сторінок і до останніх. Це не дивує, бо увага письменника прикута до непростих доль людей, котрі жили в непростий час, та попри все зуміли не зрадити самих себе.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василь Шкляр презентує у Києві повстанський роман “Троща”. URL: https://espresso.tv/news/2017/11/13/vasyl_shklyar_prezentuye_u_kyuevi_povstanskyu_roman_quottroschaquot
2. Шкляр В. Троща: роман. – Харків: Книжковий Клуб “Клуб Сімейного Дозвілля”, 2017. – 417 с.
3. Корсун А. Проблема вибору: життя в ганьбі чи смерть? Читацькі роздуми з приводу роману Василя Шкляра “Троща”//Час і події. URL: <https://www.chasipodii.net/article/20690/>
4. Шкляр В. Троща: роман. – Харків: Книжковий Клуб “Клуб Сімейного Дозвілля”, 2017. – 417 с.
5. Федюк Т. Люди, які “тримають Україну”: рецензія на книжку Василя Шкляра. URL: http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2014/10/141028_book_2014_review_shklyar_fedyuk

Отримано 2 квітня 2019 р.

М. Куїв